

Příloha č. 7: Školní program proti šikanování (samostatná příloha)

Školní program proti šikanování je součástí Minimálního preventivního programu.

Naše cíle jsou:

1. vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, které omezuje vznik šikany
2. zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany již došlo, či ne
3. zvyšovat kompetence pedagogických zaměstnanců k rozpoznání počínající šikany, k účelnému řešení šikany a zamezení jejímu dalšímu trvání

Krizový plán pro řešení šikanování

Minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde.

Žáci jsou seznamováni s tematikou v třídnických hodinách, dále ve vyučovacích hodinách na 1. stupni zejména v prvouce, vlastivědě a přírodovědě, na 2. stupni především v občanské výchově a výchově ke zdraví, v rámci preventivních a vzdělávacích programů. Zákonní zástupci jsou informováni školním el. informačním systémem školy, na třídních a konzultačních hodinách, na webu školy.

O pomoc či radu se žáci a zák. zástupci mohou obrátit na třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce, ředitelku školy. Využit lze ústní jednání či písemné sdělení na školní adresu jednotlivých zaměstnanců, využít školní informační systém. V případě závažného sdělení bude vždy vyvoláno osobní jednání ve škole.

Východiska pro předcházení a řešení šikany, náročných situací

- na škole pracuje školní metodik prevence, dva výchovní poradci, sociální pedagog.
- Rizikové /náročné chování žáků je vždy posouzeno z hlediska, zda řešení zvládne škola sama nebo zda si povolá odborníka či jinou instituci,
- škola spolupracuje s PPP, SVP, OSPOD, MP, PČR a dalšími organizacemi a institucemi při řešení konfliktních situací i méně závažného charakteru než jsou pokročilá stádia šikany nebo její neobvyklé formy,
- škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně a bezpečnosti žáků před různými druhy rizikového chování,
- ve školním řádu zejména v části 3 - Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků
- v souladu s pracovním řádem je zajištěn dohled pedagogických pracovníků či pověřených zaměstnanců školy nad žáky ve škole před vyučováním a o přestávkách, ve škole, ŠJ, ŠD,

Obecné zásady pro úspěšnou prevenci

Podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky. Vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání. V jednání jsou žák i učitel partnery, kteří respektují sebe navzájem, svoje práva a plní si svoje povinnosti.

Udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy. Jasně se vymezit proti projevům rizikového chování. Informovat žáky, ale i rodiče, na koho se obrátit při problémech (třídní učitel, výchovný poradce, vedení školy, metodik prevence, ...) Snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě.

Prevence ve vyučovacích hodinách

TU sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Třídy si vypracují svoje pravidla, vyvěsí si je ve třídě a řídí se jimi. Pravidla si třída vypracuje preventivně na začátku školního roku.

Důležitá je pravidelná a důsledná kontrola ze strany všech vyučujících. Žáci jsou poučeni o tom, co je a co není rizikové chování (specifikace šikany), na koho se mají obrátit, mají-li na šikanu podezření (TU, VP, vedení ZŠ, dohled,..). Téma prevence šikanování je zapracováno do jednotlivých předmětů (ŠVP).

Učitelé se soustřeďují na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, pracují s pravidly třídy a dynamikou třídního kolektivu, spoluvytvářejí bezpečné prostředí.

Prevence ve vzdělávacích pořadech

TU (VP, ŠMP) vybírají výchovně vzdělávací potřeby s danou tematikou ve vztahu k aktuální situaci ve třídě. Jsou vybírány pořady, které se již škole osvědčily nebo jsou zastoupeny certifikovanou autoritou.

Prevence mimo vyučování

ZŠ provádí prevenci o přestávkách (dohledy ve třídách, na chodbách) a při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vzdělávací pořady, koncerty, reprezentace školy, soutěže, vycházky, školní kroužky, ...). Žáci i rodiče mají možnost konzultace u výchovné poradkyně, školního metodika prevence, možnost využít ke sdělení závažných informací školní informační systém nebo e-mailové adresy pracovníků školy.

Prevence ve školním vzdělávacím programu a školním řádu

Školní řád stanoví pravidla chování ve škole, netoleruje násilí žáků vůči spolužákům a zaměstnancům školy a naopak, stanoví pravidla udělování výchovných opatření a provedení nápravných opatření. ŠVP začleňuje do výuky pravidelnou preventivní činnost (třídnické hodiny, projekty, preventivní programy).

Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou seznámeni se základními dokumenty formou webových stránek, ve škole při třídních schůzkách. Jakékoliv podezření na šikanu svého dítěte hlásí buď třídnímu učiteli, vedení školy, výchovné poradkyni či školnímu metodikovi prevence. Kontakty jsou uvedeny na webových stránkách školy. Spolupráce se odvíjí i se zástupci rodičů ve Školské radě. Rodičům jsou umožněny pravidelné schůzky a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků ve škole po předchozí domluvě.

Spolupráce s institucemi

Škola spolupracuje v případě vážných situací s PPP, SVP, Policií ČR, MP a OSPOD. Do prevence proti šikaně jsou zapojeni všichni pracovníci školy. Informace si mezi sebou předávají na pedagogických radách, provozních poradách, formou individuálního pohovoru. Dobrá komunikace jednotlivých pracovníků ZŠ a vedení ZŠ umožňuje pružně reagovat v krizových situacích.

Předávání informací

1. **pravidelně** - na pedagogických radách (4x ročně) a na pravidelných poradách

2. **průběžně** – kdokoli z pracovníků ZŠ zaznamená jakékoli příznaky rizikových vztahů a nevhodného chování mezi žáky, ihned to sdělí třídnímu učiteli (dále TU), ten předává informace výchovné poradkyni (dále VP) a ŠMP. ŠMP předává informace dle závažnosti vedení školy.

1. Řešení šikany v počátečním stádiu

Situace, které škola zvládne řešit vlastními silami. Do této skupiny patří postupy pro počáteční stadia šikany.

Zdroji informací o možné šikaně jsou sdělení rodičů, vlastní pozorování, poznatky od vyučujících nebo žáků.

1. krok – odhad závažnosti, určit, zda: ŠMP určí, zda je možno daný problém vyřešit v rámci školy nebo je nutné požádat o pomoc odborníka zvenčí (PPP, SVP). V případech pokročilého stadia už tato problematika patří odborníkům.

Pro odhad závažnosti existují 4 kritéria: způsob chování a vypovídání obětí a svědků, závažnost a četnost agresivních projevů, čas jak dlouho šikanování trvá, počet agresorů a obětí.

Stadia šikanování:

V prvním a druhém stadiu může šikanu řešit škola, v pokročilejších stadiích je nutné obrátit se na odborníky.

1. **stadium** – mírné, převážně psychické formy násilí, žák není oblíbený, nebaví se s ním, pomlouvají ho, vymýšlí na jeho účet drobné legrácky. Tato zárodečná forma se vyskytuje téměř ve všech sociálních skupinách.
2. **stadium** – počátky fyzické agrese. Spolužáci si na neoblíbeném dítěti začnou odreagovávat nepříjemné pocity, např. z očekávané písemné práce nebo prostě jen z toho, že je docházka do školy obtěžuje.
3. **stadium** – vytváří se skupina spolupracujících agresorů, už se nešikanuje nahodile, ale systematicky. Objevuje se falešná solidarita – normou třídy je „nebonzovat“. Projevuje se pokřivená morálka – všichni o šikaně vědí, ale nikdo nic neudělá.
4. **stadium** – normy agresorů jsou přijaty většinou třídy. I mírní a ukáznění žáci se mohou začít chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka.
5. **stadium** – násilí jako normu přijímají všichni žáci ve třídě. Dokonce i oběť přijme normy skupiny za své a nepřipadá jí to nenormální. Oběť agresora brání.

2. krok – rozhovor s informátory a obětí (provádí výchovný poradce, metodik prevence)

- Jakoukoliv informaci nezpochybňovat, ale prověřit a vše si zaznamenat. Nereagovat obranně, nebagatelizovat. Chránit zdroj a obsah informací.
- Důležité je, aby nás oběť vnímala jako oporu a cítila od nás možnou pomoc, trpělivě naslouchat a vcítit se do situace oběti.
- Rozhovor musí být proveden tak, aby o něm ostatní spolužáci nevěděli.
- Důležité je domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte, ubezpečit je, že pomůžeme a naznačit příští kroky.

3. krok - nalezení vhodných svědků

- Žáci, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní nebo ji alespoň neodmítají.

- Rozhovor se svědky vést jednotlivě mezi čtyřma očima, aby o nich nevěděli ostatní žáci (souvisí s ochranou oběti).

4. krok – individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky

- Rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli.
- Závažnou chybou vedoucí k ohrožení vyšetřování je společné vyšetřování svědků a agresorů. Za zásadní chybu je považována konfrontace oběti a agresora.

5. krok - ochrana oběti

- Zvýšená pozornost ve školním klimatu třídním učitelem, zvýšený dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte ze školy.
- Po dobu šetření je možné se souhlasem vedení školy nechat oběť doma.
- Možno doporučit rodičům odborníka z PPP nebo SVP, či jiné instituce zabývající se touto problematikou.

6. krok – rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

- Dokud nejsou shromážděné důkazy, nemá smysl s agresorem mluvit. Vše zapře a podezření vyvrátí nebo zpochybní. Hlavně však dostane informaci, že někdo žaloval.
- Rozhovor má v první řadě agresora okamžitě zastavit a ochránit oběť, ale i jeho před následky jeho činů. Zároveň zdůrazníme, že k jeho snaze napravit situaci, bude přihlédnuto při řešení jeho chování.

7. krok – jednání výchovné komise

- Vedení školy, metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel, rodiče žáka, případně odborník z PPP, SVP.

Orientační posloupnost vedení jednání:

- Zákonní zástupci jednotlivých žáků (agresorů) jsou pozváni na jednání ve škole (dle komunikace s rodičem telefonicky, potvrdit inf. systém školy či písemnou formou).
- Na jednání jsou zák. zástupci seznámeni s problémem, který byl zjištěn – konkrétní projevy chování jednotlivců zapojených do šikany.
- Vyjádření žáka: vlastní vnímání situace, jak vnímá svoji roli v šetřeném případě.
- Vyjádření zákonných zástupců – možná navrhovaná řešení ze strany rodičů, možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte (agresora), aby se situace zlepšila, možnost spolupráce se školou.
- Vyjádření školy: nápravná opatření (škola – žák- zák. zástupce), termíny, kontrola účinnosti, individuální výchovný plán. Upozornění na další postup, pokud budou tato opatření neúčinná. Včetně možných výchovných či mimořádných opatření.
- Provedení zápisu z jednání, který obsahuje závěr, podpisy všech zúčastněných osob a souhlas zákonných zástupců, že byli s celou záležitostí seznámeni a s navrhovanými řešeními souhlasí.

8. krok – rozhovor se zákonnými zástupci oběti

- U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.
- Sejít se v jiný den, než jsou výchovné komise.

- Sdělit zákonným zástupcům, jak jsme v dané věci postupovali (kroky řešení, závěry, domluva na dalších opatřeních, možnosti další spolupráce).
- Časový horizont pro sledování situace (po týdnu, 14 dnech).

9. krok – práce s celou třídou

- Uzavření celé záležitosti vedením školy přede všemi žáky ve třídě. Žáci musí vědět, že se ve škole šikana nebude trpět.
- Nastavení nových funkčních pravidel pro třídu, třídu neustále sledovat, vyhodnocovat.
- TU + ŠMP informují všechny členy pedagogického sboru (obecné informace – shrnutí případu, seznámit je s nastavenými pravidly).
- Jednotnost a důslednost pedagogického sboru.
- Při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat instituce zabývající se touto problematikou.

2. Řešení šikany v pokročilém stádiu

Situace, kdy škola potřebuje pomoc zvenku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií. Sem patří řešení případů pokročilé a nestandardní šikany, např. výbuchu skupinového násilí vůči oběti. Při práci se třídou externího realizátora, by měl být na programu přítomen pedagogický pracovník školy, který v něm bude pokračovat. Uvést konkrétní jména osob, včetně kontaktů na ně, se kterými bude škola spolupracovat (příslušný preventista, Policie ČR, pracovník OSPOD, pracovník PPP, pracovník organizace poskytující intervence ve třídách).

Preventivní aktivity zaměřené specificky proti vzniku šikanování

Aktivity mají vést k vytváření bezpečného prostředí - podporovat solidaritu a toleranci, vědomí sounáležitosti, vytvářet podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, rozvíjet spolupráci mezi dětmi a jejich vzájemný respekt, rozvíjet jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Evaluace

Vyhodnocování programu probíhá průběžně na čtvrtletních poradách, celkové hodnocení se provádí 1x ročně na konci školního roku.

Seznámení žáků a jejich zákonných zástupců s programem proti šikanování probíhá vždy na začátku školního roku adekvátně k věku žáků. Rodiče mají informace na webu školy, během třídních schůzek a konzultací.

